

ARİSTOTELES MANTIĞINDA SCHENKER ANALİZİNİN İNCELENMESİ¹

Examination Of Schenkerian Analysis With Aristotelian Logic

Reference: Gedik, Y. & Ünal Akbulut, E.C.. (2020). "Aristoteles Mantığında Schenker Analizinin İncelenmesi", International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 6(31): 729-736.

Yunus GEDİK

Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Müzik ve Sahne Sanatları Bölümü, İstanbul/TÜRKİYE

ORCID: 0000-0002-9094-5694

Doç. Dr. E. Ceylan ÜNAL AKBULUT

Yıldız Teknik Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, İstanbul/TÜRKİYE

ORCID: 0000-0001-5108-7386

ÖZET

Bilimsel bilginin doğruluğunu kanıtlamaya çalışan Aristoteles, mantığın kurucusudur. Aristoteles'in kurduğu mantık sistemi yaklaşık iki bin yıl boyunca hüküm sürmüştür. Aristoteles mantığı bilim olarak görmemektedir. Aristoteles'e göre mantık, bilimlerin girişi, bilimin aleti ve hatta bilimlerin bilimidir. Bilim üstü olarak görülen bu alan doğru düşünmenin, doğru akıl yürütmenin kendisini oluşturur. Schenker analiz ise Heinrich Schenker tarafından oluşturulan 20. yüzyıla damga vurmuş tonal müzik analiz yöntemidir. Schenker kendi adını taşıdığı analizinde analitik perspektif ile müzik eserini katmanlı bir yapıda analiz etmektedir. Aristoteles ve Schenker akıl yürütme ve analiz yöntemleriyle bir noktada ortak payda içerisindedirler. Schenker, analiz kavramının gereği olarak sadece çözümleme yapmamış, elde ettiği sonuçları tonal müzik çerçevesinde açıklamıştır. Tonal müzik analiz yöntemine özgün kavramlar ekleyerek yeni bir tonal analiz dili oluşturmuştur. Schenker kendi analiz yöntemi hakkında, "Konseptlerimde ilk defa tonal dil üzerine özgün bir teori sunulmaktadır" demektedir (Schenker, 1979, s. 9). Bir eseri çok katmanlı yapıda incelemesi, müzik teorisi dünyasında önemli görülmüştür. Tonal müzik eserlerini analitik olarak Ön plan, Orta plan ve Arka plan katmanları içerisinde analiz etmektedir. Mantık ile müziğin kesişiminin işlenişini araştırmada görünür kılınmıştır. Sonuç olarak; Schenker Analiz'in mantık temeli, Aristoteles'in akıl yürütme yöntemleri ile pozitif bağlantı içerisindedir.

Anahtar Kelimeler: Aristoteles, Mantık, Analitik, Schenker Analiz

ABSTRACT

Aristotle, who has tried to prove the accuracy of scientific knowledge, is the founder of logic. The logic system established by Aristotle has reigned for about two thousand years. Aristotle does not see logic as a science. Logic, according to Aristotle, is the start, tool and science of sciences as it studies the way sciences work. This field, which is seen as a supra-science, constitutes the right thinking and the right reasoning. Schenkerian analysis, on the other hand, is a tonal music analysis method created by Heinrich Schenker that marked the 20th century. In his analysis, which bears his name, Schenker analyzes his musical work in a layered structure with an analytical perspective. Aristotle and Schenker are in a common denominator at some point with their reasoning and analysis methods. As a requirement of the concept of analysis, Schenker did not only analyze but also explained the results he obtained in the framework of tonal music. He created a new tonal analysis language by adding unique concepts to the tonal music analysis method. "My concepts present, for the first time, a genuine theory of tonal language." Shenker claims about his analysis method (Schenker, 1979, p. 9). His study of a work in a multi-layered structure has been considered significant in the world of music theory. He analyzes the tonal musical works analytically in the Foreground, Middleground and Background layers. The processing of the intersection of logic and music is made visible in this research. Eventually; The logic basis of Schenkerian Analysis is in correlation with Aristotle's reasoning methods.

Key words: Aristotle, Logic, Analytic, Schenkerian Analysis

1. GİRİŞ

Aristoteles hemen hemen bütün mantıkçılar tarafından mantığın kurucusu kabul edilmektedir. Bu durum kendisinden önce mantığın olmadığı anlamına gelmemektedir. Fakat sistemli bir şekilde kuramsallaştıran, yöntemleri belirleyen kişi Aristoteles'tir. Onun en büyük arzusu bilimsel bilginin doğruluğunu kanıtlamaktır.

Aristoteles'e göre bir şeyi bilmek o şeyi olduğu gibi bilmek değil, nedeniyle bilmektir. Aristoteles araştırmak veya öğrenmek istediğimiz bir şey olduğunda, o şeyin zorunlu olarak bir nedeni olduğunu ve o şeyin olduğundan başka türlü bir şey olmadığını, mantığın ilkeleri gereği mutlak olarak bildiğimizi söylemektedir. Fakat o şeyin mutlak bilgisinin zorunlu olan sonucunun bilinmesinin yolu kanıt veya ispattan geçmektedir. İspat ise Aristoteles'e göre mantığın ilkeleriyle

¹ Bu çalışma, "Aristoteles Mantığında Müzikal Analiz Yöntemleri: Armonik Analiz ve Schenker Analizinin İncelenmesi" adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

kanıtlanamaz. Çünkü Aristoteles'e göre ilkeleri ispatlamaya çalışmak imkânsız ve gereksizdir. Onun yerine mantığın akıl yürütme yöntemleriyle ispatlamak mümkündür. Bu nedenle mantık sistemini kurar. Kurduğu mantık sistemi daha çok biçimsel işlemektedir. Bu sistemin etkisi ise yaklaşık iki bin yıl hüküm sürmüştür.

Aristoteles; "Ne olursa olsun, insanın dışındaki hayvanlar sadece imgeler ve hatıralara sahip olarak yaşarlar. Onların deneysel bilgidен çok az bir pay almalarına karşılık insan cinsi sanat ve akıl yürütmeye kadar yükselir" demektedir (Aristoteles, 1996, s. 76). Aristoteles kurmuş olduğu mantığı bilim olarak görmemektedir. Aristoteles'e göre mantık, bilimlerin girişi, bilimin aleti, bütün bilimlerin muhtaç olduğu bilimlerin bilimidir (Aristoteles, 1989). David Ross'un yorumuyla mantık, herhangi bir bilim ile başlamadan önce öğrenilmesi gereken genel kültürün bir parçasıdır (Ross, 2011).

Müzikal analiz tarafında ise bir müzik kuramcısı veya teorisyeni müzik eserini analiz eder. Bu yaklaşımda umduğu şey ise çözümlenmek ve açıklamaktır. Bir müzik eserinde analitik ve sistematik yaklaşımla esere açıklık ve çözümlenme getiren 20. yüzyıldaki önemli müzik kuramcılarında birisi Heinrich Schenker'dir. Schenker kendi adını taşıdığı Schenker Analiz ile tonal müzik analizine yeni bir boyut kazandırmıştır.

Schenker'in analiz çalışmalarında tutarlık ve bütüncül hatta organik bir yapı bulunmaktadır. Schenker geliştirdiği analiz çalışmasına kendi sözleriyle "Benim kavramların ilk kez gerçek bir tonal dil teorisi sunuyor" demektedir (Schenker, 1979, s. 9). Bu analitik yaklaşımın tezahürü Aristoteles mantığı ile pozitif bağlantı sağlamaktadır.

Yukarıda açıklanan kavramlardan yola çıkarak bu çalışmada Aristoteles'in "Mantık" çerçevesi bağlamında Schenker Analizinin Analitik yaklaşımı incelenmiştir.

2. ARİSTOTELES MANTIĞI

Aristoteles mantığın kurucusudur. Akıl yürütme yöntemlerini bağımsız bir araştırma konusu haline getirmiştir.

20. yüzyılın önemli filozoflarından Bertrand Russell'a göre Aristoteles'in etkisi birçok alanda kendini göstermektedir. Bu etkilerden en çok ses getiren alan ise mantık üzerine yaptığı çalışmalardan oluşmaktadır (Russell, 1994). Aristoteles'in mantığı yaklaşık iki bin yıl hüküm sürdüştür. Bu çalışmaların etkisi Kant'ın da işaret ettiği gibi 18. yüzyıla kadar Aristoteles mantığına önemli bir şey eklenmeyerek devam etmiştir (Arslan, 2007).

Aristoteles günümüz mantığında olduğu gibi, mantığın temel ilkelerinin olduğunu kabul etmektedir. Bunlar; "özdeşlik", "çelişmezlik" ve "üçüncü halin imkânsızlığı" olarak üçe ayrılır. Fakat Aristoteles göre bu ilkeleri kanıtlamak imkânsızdır. Aristoteles bu temel ilkeleri kanıtlamaya çalışmayı "gereksiz" bulmaktadır (Arslan, 2007).

Aristoteles kurduğu mantık sistemine mantık değil "analitik" demiştir. Aristoteles'in analitik kavramının kullanmasının nedeni, düşüncenin biçimleri üzerinde durması ve onları "analiz" etme amacında olmasıdır (Arslan, 2007).

Aristoteles'te mantık, kelimelerin veya onun içeriklerinin değil, işaret ettikleri düşüncelerin incelemesi olarak karşımıza çıkmaktadır (Ross, 2011).

Aristoteles'in mantık üzerine yaptığı çalışmalar "Organon" adı altında toplanmıştır. Aristoteles'in bizatihi kendisi "Organon" adını koymamıştır. Bu ismi ilk kullanan kişi Diogenes de Laertius'dur (Bacon, 2012). Organon Yunancada alet, araç anlamına gelmektedir (Akarsu, 1998). Organon ismi Aristoteles'in öğrencileri ve onu takip edenler tarafından verildiği anlaşılmaktadır. Bu ismin verilmesinin nedeni olarak; Aristoteles'te mantık doğru düşünmenin ve bilimlerin yöntemidir. Bu nedenle Organon araç anlamına geldiği için, düşünmenin aleti, bilimsel bilgiye götüren araç olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır (Akarsu, 1998).

2.1. Kategoriler ve Önermeler

Aristoteles'in Organon eserinin ilk cildi kategorilerdir. Aristoteles'e göre kategoriler, önermeleri meydana getiren en basit, en temel bileşenlerdir (Arslan, 2007). Kategori kelimesi Yunancada ve Aristoteles'in ona yüklediği anlam olarak "yüklem" anlamına gelmektedir (Arslan, 2007).

Aristoteles'in mantığında düşünce akıl ile çalışmaktadır. Düşünce ise zihinde kavramlar aracılığıyla işlemektedir. Aristoteles bu nedenle mantığı incelerken ilk iş olarak kategorilerden başlamaktadır. Aristoteles'e göre kategoriler on parçaya ayrılmaktadır. Bunlar;

- ✓ Öz (Töz)
- ✓ Nitelik
- ✓ Nicelik
- ✓ Görelik (Bağıntı)
- ✓ Nerelik (Yer)
- ✓ Zaman
- ✓ Durum
- ✓ Sahip olma
- ✓ Etki (Etkinlik)
- ✓ Edilgi (Edilginliği), olarak sıralanmaktadır (Aristoteles, 1989'den aktaran Arslan, 2007).

Fakat belirtmek gerekir ki Aristoteles Organon yapıtının üçüncü cildi olan, İkinci Analitikler eserinde sekiz adet kategoriden bahsetmektedir. Aristoteles bu eserde, yedinci sıradaki "durum", sekizinci sıradaki "sahip olma" kategorisini çıkarmıştır (Arslan, 2007).

Sonuç olarak kategoriler Aristoteles'te en tümel ve en genel olan varlık cinsleri olarak ele alındığı görülmektedir (Arslan, 2007)

Aristoteles'in Organon eserinin ikinci cildini önermeler oluşturmaktadır. Aristoteles'e göre terimler veya kavramların kendilerine hiçbir ek getirilmediği ve birbirleriyle ilişkilendirilmediği zaman bir şey ifade etmezler. Aristoteles bu duruma "ne birleştirici ne ayırması olmayan kavrama benzerler" demektedir (Aristoteles, 1996) Örnek olarak "insan" ve "ölümlü" kavramları ele alındığında tek başlarına bir şey ifade etmezler. Ne zamanki yan yana getirildiğin "insanın ölümlü" olduğu önermesi oluşmaktadır (Arslan, 2007).

Aristoteles önermeleri sadece özne yüklem ilişkisi olarak görmemektedir (Arslan, 2007). Bu bağlamın özel bir durum ile ifade edildiğine işaret etmektedir. Buradan da Aristoteles mantığının biçimsel olduğu anlaşılmaktadır.

Önermelerin bir diğer önemi ise, onlar hakkında akıl yürütebilir, doğru veya yanlış olduklarına kanaat getirilebilmesidir. Aristoteles bu kanaatlerimizi ise duyularla değil akıl yürütme yöntemleri ile yapmamız gerektiğine inanmaktadır. Çünkü Aristoteles'in arzusu kanıt dayalı bir bilim elde etmek istemesidir. Bunun yolu da Aristoteles'in deymiyle analitik olmaktan geçmektedir.

Aristoteles "her kanaat, gerçekte, tündengelim ile kazanılır veya tümevarımdan çıkar" demektedir (Aristoteles, 1996, s. 183). Bu nedenle bu iki akıl yürütme yöntemi incelenecektir.

2.2. Tündengelim Yöntemi

Aristoteles yorumcusu David Ross, kendisine ait "Aristoteles" adlı kitabında, kıyası tündengelim olarak ifade ettiğinden dolayı, bundan sonra Aristoteles'e ait olan kıyas veya tasım yerine tündengelim yöntemi olarak ele alınacaktır (Ross, 2011).

Tündengelim, bir ilkeden özel bir bilgiyi çıkartmaya yarayan akıl yürütme yöntemidir (Timuçin, 2004). Bir başka ifadeyle zihinsel bir ispatlama işlemidir. İlk defa tündengelim yöntemini sistemli halde sunan kişi Aristoteles'tir. David Ross'a göre Aristoteles'ten önce hiçbir filozof bu yöntem hakkında fikir beyan etmemiştir (Ross, 2011). Bertrand Russell'a göre Aristoteles'in en önemli işi, kurduğu tündengelim yöntemi olduğunu ifade etmektedir (Russell, 1994).

Aristoteles Organon eserinde amacının ispat olduğunu dile getirir, tümdengelim yöntemini de ispat ilmi olarak görmektedir (Aristoteles, 1996).

Aristoteles'te kıyas yani tümdengelim iki öncülün kabul edilmesi sonucu zorunlu olarak elde edilen sonuç önermesi olarak kabul etmektedir. Öncülü ise Aristoteles şöyle ifade etmektedir; "öncül, bir şey hakkında bir şey tasdik veya inkâr eden söz" şeklinde tanımlamaktadır (Aristoteles, 1996, s. 3). En ünlü tümdengelim örneği; "bütün insanlar ölümlüdür", bu Aristoteles'e göre ilk öncüdür, daha sonra ikinci öncül gelir, "Sokrates bir insandır" bu iki öncülü kabul ettiğimizde sonuç önermesi meydana gelir; "Sokrates ölümlüdür" bu sonuç öncüllerden zorunlu olarak ekleme çıkarma yapılmaksızın elde edilir (Aristoteles, 1996, s. 64).

2.3. Tümevarım Yöntemi

Aristoteles'te tümevarım bir akıl yürütmeden çok sezgisel bir eylemdir. Bir akıl yürütmeden daha çok çıkarımdır. David Ross'a göre Aristoteles'te tümevarım bir akıl yürütme yönteminden daha çok psikolojik özel durumların, bütünsel olarak gösteren bir sezgi işlemidir (Ross, 2011).

Aristoteles tümevarım örneğini hakkında şöyle söylemektedir; "tümevarım veya tümevarımlık kıyas uçlardan birine dayanarak öbürünün orta terime yüklendiğini çıkarmaktan ibarettir" (Aristoteles, 1996, s. 183). Aristoteles'in tümdengelim yönteminde yaptığı gibi, tümevarım yönteminde de kıyas ile izah etmeye çalıştığı görülmektedir. Örnek olarak ise, birinci öncül olarak "insan, at, katır, uzun ömürlüdürler", ikinci öncül; "insan, at, katır, safrsız hayvanlardır", bu iki önermeyi kabul ettiğimizde, anlaşılmaktadır ki, "bütün safrsız hayvanların uzun ömürlü olmaları gerekir" sonucu çıkmaktadır.

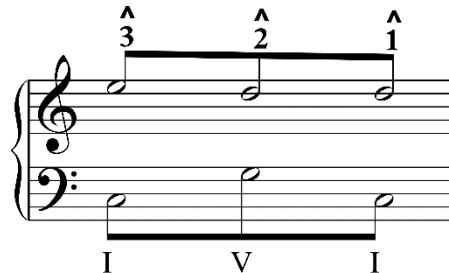
Aristoteles tümevarımın bir ilke olduğunu ve bunun genel ile ilişkili olduğunu söylemektedir (Aristoteles, 1997). Bu ilke tikelden, tümele yani genele ilişkindir. Tümevarım ise bilimi ilk ilkelerine götürür.

3. SCHENKER ANALİZ

20. yüzyıl tonal müzik analizinin en önemli teorisyenlerinden biri Heinrich Schenker (1868 – 1935)'dir (Steib, 2013, s. 24). Schenker analitik düşüncelerini müzik teorisine aktarmıştır. Bu sayede kendi adını taşıdığı analiz yöntemini kurmuştur. Schenker müzik yapıtı içerisinde çok katmanlı analiz sistemi kurdu, bu analizini de *Der freie Satz* (Free Composition) eserinde yayınladı (Steib, 2013).

Schenker kendi analizini anlattığında yeni bir konsept sunduğundan bahsetmektedir. Bu yeni konseptin organik uyumluluğuna birçok kez vurgu yapmaktadır. Ayrıca Schenker, analizinin açıklayıcı kısmının önemine değinmektedir (Schenker, 1979). Schenker'in salt bir analiz olarak sadece çözümlenme yapmadığı görülmektedir. Analizin diğer bir yüzü olan açıklamayı da ihmal etmemiş, yenilikçi bakış açısıyla analizini sunmuştur.

Schenker eserleri, analitik düşünce sistemi içerisinde, eserin organik bütünlüğüne sadık kalarak analiz etmektedir. Kendi deyimiyle "organik tutarlılık yasası" içerisinde analizini kurmuştur. Bu yasa içerisinde temel bileşenine "Temel Yapı" adını vermiş bu temel yapıyı da kendi içerisinde ikiye ayırmış "Temel Hat" ve "Bas Arpeji" olarak isimlendirmiştir (Schenker, 1979, s. xxii).

Şekil 1. Schenker'in Temel Yapı Konsepti

Kaynak: Schenker, H. (1979). *Free Composition (Der freie Satz)*. New York: Longman Inc.

Şekil 1.'deki Schenker'in temel yapının Sol anahtarı portesindeki yerin "Temel Hat" olarak Fa anahtarındaki bölümü ise "Bas Arpeji" olarak isimlendirmiştir. Bu yapının en genel adına ise "Arka plan" demektir.

Sol anahtarı üzerindeki sırasıyla 3 – 2 – 1 sesleri Schenker analizinde *Urlinie* "Temel çizgi" olarak ifade etmektedir. Bu temel çizgi, tonik akorunun 3'lüsü, 5'lisi veya 8'lisinden toniğe aralarına geçit seslerin bağlanmasıyla inici olarak inen melodik ana hattır (Yüksel, 2010).

Bir sonraki katmanı ise "Orta plan"dır. Schenker birden fazla Orta plan katmandan bahsetmektedir. Bu bölüm Arka plan ile Ön plan arasında bir geçiş katmanı olarak nitelendirilebilir.

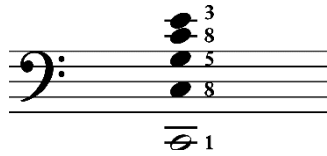
Eserin tamamının yer aldığı tüm analizin üzerine uygulandığı, eserin orijinal notasyonuna en yakın analiz bölümüne ise "Ön plan" adını vermektedir.

Schenker analizin özü ise temel yapıda gizlidir. Schenker kendi sözleriyle "Temel yapı bizlere doğal akorun yaşamsal bir güç sayesinde nasıl hayat bulduğunu göstermektedir." Şeklinde ifade etmektedir (Schenker, 1979, s. 25).

4. SCHENKER ANALİZİNİN ARİSTOTELES MANTIĞI İLE İNCELENMESİ

Aristoteles kurduğu mantığı bir bilgi kuramı ve metodoloji olarak görmektedir. Schenker ise çalışmalarında bir eser üzerinde organik tutarlılığın yasasına vurgu yaparak eserini sistemi bir şekilde analiz etmektedir. Aristoteles düşünceyle ilgilenir, düşünce ise zihinde kavramlardan oluşur. Kavramlar bir araya gelerek önermeleri meydana getirir. Bu önermelerde tutarlı bir yöntem ile akıl yürütme metotlarını meydana getirmektedir. Schenker'in temel malzemesi ise müzik eseridir. Var olan eseri analiz ederek içerisindeki temel bileşenleri tutarlı ve organik şekilde bize sunmaktadır.

Schenker'in çalışmalarında tutarlı bir metodoloji uyguladığı, eserleri analitik olarak analiz ettiği açık bir şekilde görülmektedir. Bu nedenle analizlerinde fazladan bir bilgi veya açıklamaya gitmeden eserin yalnızca kendisi içerisinde sonuç vermekte ve Aristoteles'in mantık üzerine yaptığı çalışmalar ile Schenker'in tonal müzik analizi üzerine yaptığı çalışmalar arasında ilişki olduğu görülmektedir.

Şekil 2. Doğuşkan Serisinin Oluşan Do Majör Akoru

Kaynak: Schenker, H. (1979). *Free Composition (Der freie Satz)*. New York: Longman Inc.

Schenker armonik yani doğuşkan serilerinin doğal bir sonucu olarak Şekil 2.'deki akorun oluştuğunu göstermektedir. Bunu bir olgu, fenomen olarak değerlendirmiştir (Schenker, 1979).

Şekil 3. Do Sesinin Doğuşkanları

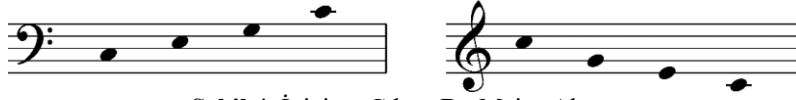
Kaynak: Károlyi, O. (2007). *Müziğe Giriş*. İstanbul: Pan Yayıncılık.

Şekil 3.'de Do sesinden türeyen doğuşkan sesler gösterilmiştir. Schenker, sanatın ise doğuşkanlar serisinin özel bir sonucu olarak, tezahür ettiğini söylemektedir (Schenker, 1979, s. 10). Schenker Şekil 3.'deki doğuşkan serisinin ilk beş sesini alarak, Şekil 2.'deki dikey akoru elde eder, bu akor ise Batı müziğindeki Do majör akordur.

Schenker'in burada değindiği nokta Aristoteles'te karşılığı tümdengelim akıl yürütme yöntemidir. Do majör akor seslerini ilk öncül olarak ele aldığımızda, ikinci öncül olarak bunların doğuşkan sesleri tespit eder ve kabul edilir. Sonuç olarak, Do sesinin bu akorun doğuşkanlarından oluştuğu

zorunlu olarak bilenebilmektedir. Bu temelde Aristoteles ile Schenker arasında mantık açısından pozitif bağlantı görülmektedir.

Ayrıca, Şekil 2.'deki ilk beş notada kök ses ile beraber, 1. çevrim ve 2. çevrim akorlar iç içe görülmektedir. Böylelikle doğuşkanların Do = Kök ses, Mi – Sol – Do = 1. çevrim, Sol – Do – Mi = 2. çevrim olarak duyurulduğu belirlenmiştir.

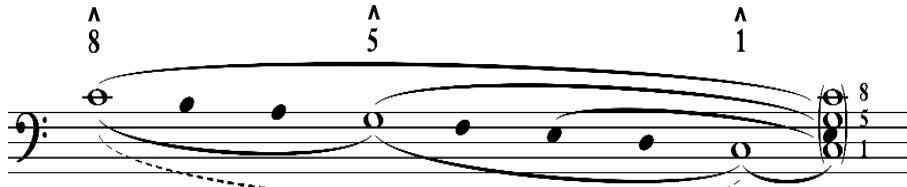

Şekil 4. İnici ve Çıkıcı Do Majör Akoru

Kaynak: Schenker, H. (1979). *Free Composition (Der freie Satz)*. New York: Longman Inc.

Schenker bu dikey halde bulunan seslerin insan için söylenmesinin imkânsız olduğunu bunu işlevsel hale getirmenin ancak yatay biçimde arpej hale getirilmesiyle mümkün olduğunu aktarmaktadır (Schenker, 1979).

Schenker doğuşkanlardan oluşan serinin insan vokaline uygun iki form olarak, uygun bir biçimde arpej haline aldığını söylemektedir. Bu arpej aşağı ya da yukarı yönlü olabilmektedir. Bu sayede vokal yapmak armonik seriye göre daha işlevsel hale gelecektir (Schenker, 1979, s. 10). Bu iki form inici ve çıkıcı olabilmektedir. İnen bölüm Schenker'de temel hatta karşılık gelirken, çıkıcı hat ise bas arpejine karşılık gelmektedir. Bu iki yapı tek başlarına bir şey ifade etmezler fakat birlikte hareket ettiklerinde sanatı doğurmaktadırlar. (Schenker, 1979).

Şekil 5. Do Majör Dizisinin Do Majör Akoru İle İlişkisi

Kaynak: Schenker, H. (1979). *Free Composition (Der freie Satz)*. New York: Longman Inc.

Schenker doğuşkanlar teorisine bağlı kalarak, yüzyıllardır iyi kulağa sahip müzisyenlerin bu sistemi oturttüğünü ifade etmektedir. Böylece doğal armonik seriden çıkan akorun ilgili dizisi tespit edilmiş oldu (Schenker, 1979, s. 12). Şekil 5.'de Do majör gamın inici olarak yazıldığı düşünülmemiz de Do – Sol ve Do'nun birer doğuşkan olduğunu, Do'dan Sol'e ulaşana kadar aradaki Si – La notalarının, Sol'den Do'ya ulaşana kadar, aradaki Fa – Mi – Re notalarının geçit notaları olduğu görülmektedir. Bu bağlamda Do – Sol – Do birinci, beşinci ve sekizinci ses olarak bize doğuşkanları vermektedir. Schenker doğuşkanlar, dizi ve akor üçlemesi içerisinde Aristoteles mantığında analitik olarak hareket ettiği görülmektedir.

Aristoteles mantık sistemin başında öncelikle kategoriler ve önermeleri ele almıştır. Daha sonra analiz etmiş, akıl yürütme yöntemleri aktarmıştır. Schenker'de işin temeline inerek doğuşkanlardan yola çıkıp temel dizide Şekil 5.'de olduğu gibi akorun nasıl oluştuğunu diğer seslerin ne ifade ettiğini göstermektedir. Bu elde ettiği veriler ile Schenker kendi adını taşıdığı analizi temellendirmiş tümevarım yöntemiyle bütün tonal eserlere uyarlamıştır. Böylelikle tonal müzik üzerine yazılmış eserlerde Orta plan ve Arka plan yapılarını gösterebilmiştir.

Schenker doğuşkanlar serisindeki ilerlemeden sonra, temel yapının müzik içindeki formlarından bahsetmektedir. Schenker bu bölümde, Aristoteles'e göre tümevarım yöntemiyle yaklaşmaktadır. Schenker temel yapıyı gösterdikten sonra bu yapının varyasyonlarından söz etmektedir. Müzisyenlerin yüzyıllar içerisinde bu ölçüler ile sanat ürettiklerinden bahsetmektedir. Schenker bu bağlamda hareket ederek, tüm tonal müzik üzerine yazılan eserlerin bu sistem ile üretildiğine vurgu yapmaktadır. Özetle Schenker, Aristoteles'in dediği gibi, biz ancak tümevarım ile anlayıp açıklamaktayız, ifadesini müzikal analiz çerçevesinde göstermektedir. Schenker de bu akıl yürütme ile eserlerin temel yapılarını ortaya koymaktadır.

Şekil 6. Brahms, Waltz Op. 39, No. 1 Schenker Analizi

Kaynak: Schenker, H. (1979). *Free Composition (Der freie Satz)*. New York: Longman Inc.

Şekil 6.'da gösterdiği örnekte Schenker kendi ifadeleriyle “Organik Tutarlılık Yasası” içerisinde eseri analiz etmektedir. Schenker kendi adını taşıdığı analizde Aristoteles mantığında kıyas yani tündengelim yapmaktadır. Schenker’in ön plan dediği Aristoteles’te ilk öncüle denk gelmektedir. Orta plan da ise ikinci öncül bulunmaktadır. Schenker burada eserin bütünü içerisinde temel yapı taşlarını armonik kural çerçevesinde analiz etmektedir. Orta plan da ise Ön planın sadeleştiği ancak temel yapısının korunduğu görülmektedir. Daha sonra Schenker, bu iki öncülün kabulü sonucunda, Arka plan dediği, doğuşkanlar kuramının ve kendi oluşturduğu temel yapıya kavuşmaktadır. Schenker’de Arka plan, Aristoteles’te sonuç önermesi olmaktadır. Bu tündengelim akıl yürütme sonucu Schenker’in organin tutarlılık yasası dediği tanım, Aristoteles’te zorunlu olarak çıkan sonuç önermesidir.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Aristoteles’e göre bilim kanıt gerektirir. Bu kanıtın yolu ispattan, ispatın yolu ise akıl yürütme yöntemlerinden geçmektedir. Yine Aristoteles’e göre bilim zorunluluk ihtiva etmektedir. Schenker, analizinin yöntemi gereği; çözümlenmek ve açıklamak ilkelerini yerine getirerek, Aristoteles mantığına göre de tutarlılık sergilemektedir. O halde anlaşılmaktadır ki Aristoteles ile Schenker arasında mantık açısından pozitif bağlantı görülmektedir. Dolayısıyla, müzikal analiz üzerine yapılacak yeni çalışmalarda mantık bilgisinin gerekli olduğu düşünülebilir. Sonuç olarak, Aristoteles’in tündengelim ve tümevarım akıl yürütme yönteminin Schenker Analiz yöntemi içerisinde bulunduğu gösterilmiştir.

KAYNAKÇA

Akarsu, B. (1998). *Felsefe Terimleri Sözlüğü* (7. b.). İstanbul: İnkılâp Yayınları.

Aristoteles. (1989). *Organon I Kategoriyalar*. (H. R. Atademir, Çev.) İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.

Aristoteles. (1996). *Metafizik* (2. b.). (A. Arslan, Çev.) İstanbul: Ege Üniversitesi Yayınları.

- Aristoteles. (1996). *Organon II Önermeler*. (H. R. Atademir, Çev.) İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- Aristoteles. (1996). *Organon III Birinci Analitikler*. (H. R. Atademir, Çev.) İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- Aristoteles. (1997). *Nikomakhos'a Etik*. (S. Babür, Çev.) Ankara: Ayraç Yayınevi.
- Arslan, A. (2007). *İlkçağ Felsefe Tarihi 3 - Aristoteles*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Bacon, F. (2012). *Novum Organum - Tabiatın Yorumu ve İnsan Âlemi Hakkında Özlü Sözler*. (S. Önal, Çev.) İstanbul: Say Yayınları.
- Károlyi, O. (2007). *Müziğe Giriş*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Ross, W. D. (2011). *Aristoteles*. (A. Arslan, Çev.) İstanbul: Kabalcı Yayıncılık.
- Russell, B. (1994). *Batı Felsefesi Tarihi - İlkçağ*. (M. Sencer, Çev.) İstanbul: Say Yayınları.
- Schenker, H. (1979). *Free Composition (Der freie Satz)*. New York: Longman Inc.
- Steib, M. (Dü.). (2013). *Reader's Guide to Music History, Theory, Criticism* (2. b.). New York: Fitzroy Dearborn.
- Timuçin, A. (2004). *Felsefe Sözlüğü* (5. bs. b.). İstanbul: Bulut Yayın.
- Yüksel, M. (2010). Schenker Analizi: Robert Schumann, "Askerin Marşı", Opus 68/2, Sol Majör. *Akdeniz Sanat Dergisi*, 3(6), 163-168.